

årbogen 2000 gælder det kunsten, måske lidt overraskende i arkivsammenhæng. Men man vil vise, at både offentlige og private arkiver har æstetiske værdier, som rækker ud over de nøgterne data, man i IT-alderen kommer i tanker om. Engang var kunst og kunsthåndværk en integreret del af forvaltningen og magtudøvelsen, og redaktørens indledende artikel beskriver meget passende den *ögonfröjd*, de farvestrålende stoffer, kvaster og segl på traktaterne med fremmede lande.

Også i de femten følgende bidrag har man en visuel guide til offentlige arkiver fra renæssance til 1800-tallet og videre ind i 1930ernes private arkiver med kunstnerbreve og samlinger af rejseminder og meget andet. Den politiske kunst i 20. århundrede er i Lars Rumars præsentation af Sveriges Pressearkiv fortrinligt vist med spidse karikaturtegninger. Til mangfoldigheden hører i den anden ende børnetegninger fra en samling på mange tusinde i Eskilstuna samt *ögon-godis* i form af chokoladereklamer fra Malmøes Stadsarkiv. Mine favoritter er dog artiklerne om civil og militær bygningsadministration med kort og kartoucher med fine detaljer også af de fysiske omgivelser. Arkivarerne Anna Karin Hermodssons og Lennart Plooms bidrag om henholdsvis Rigsarkivets og Stockholms Stadsarkivs samling af bygningstegninger giver praktisk brugervejledning til samlingerne, og hvad enten man ville kalde det kunst eller håndværk, så viser tegningerne 1800-tallets storbydrømme bedre end ord. Bogen kan anbefales til både kunst- og sporsansen, og i et vist mål er den også anvendelig til danske arkiver, som kunne fortjene at blive betragtet med det æstetiske blik.

Margit Mogensen

Erhvervsarkivets Arkivoversigter Bd. 4. Arkiver, modtaget/registreret 1990-2000.
Ved Erik Korr Johansen. Erhvervsarkivet 2000. 412 s.

I årene 1991 til 1995 udgav Erhvervsarkivet i tre bind en »guide«, som principielt dækkede det hele spektrum, d.v.s. virksomhedsarkiver fra landbrug, industri, håndværk, handels-, hotel- og transportvirksomheder, finans-, forsikrings- og servicevirksomheder, erhvervsorganisationer m.v. (se HT 92 s. 193 og HT 96 s. 445). Dermed havde brugeren fået et særdeles nyttigt redskab til hjemmefra at skaffe sig et overblik over bestanden på de mange hyldemeter, hvilket alle dage har været en uhyre fordel.

Hermed har man så kunnet stille sig tilfreds på Erhvervsarkivet, men er lykkeligvis ikke standset her. Der foreligger nu et supplerende bind 4, hvorved Erhvervsarkivet som det eneste af Statens Arkiver har kunnet føre sin Guide à jour til årtusindskiftet, og det hele sæt på de fire bind kan erhverves til en spotpris af kr. 560. Men så er det ifølge forordet også slut med at bruge papir. Fremtiden tilhører de elektroniske medier, og arkivvæsenet er ifærd med at opbygge en fælles arkivdatabase med det fortryllende navn DAISY.

Det foreliggende bind 4 rummer ikke alene omtale af nytilkomne arkiver, men tillige supplerende afleveringer og nyregistreringer for ældre arkivers vedkommende. Nu det ikke ligefrem højeste mode at beskæftige sig med noget så lidet holdningspræget som fortidens materielle frembringelser, men Erhvervsarkivet har nu en større spændvidde, end mange nok forestiller sig. Side 289 oplyses man om tilstedeværelsen af det Chresten Bergske familiearkiv bestående af 11 arkivenheder (pakker eller bind), og side 54 er omtalt arkivet efter Vilhelm Hansens Musikforlag – 132 arkivenheder. Erhvervsarkivet har vel sine

inkarnerede brugere, men andre bør ikke overse de potentielle muligheder for at finde materiale udover det umiddelbart forventelige.

Anders Monrad Møller

HERMAN BENGTSSON: Den höviska kulturen i Norden. En konsthistorisk undersökning. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Stockholm 1999. ISBN 91-7402-297-0.

Dette er et vigtigt pionerarbejde. Ingen har tidligere givet en sådan gennemgribende præsentation og vurdering af nordiske vidnesbyrd om høvisk kultur – ej heller på nationalt plan. At Herman Bengtsson har gennemført sin undersøgelse for hele Norden, er så meget mere imponerende og en klar styrke. På fællesnordisk basis er der materiale nok til at få et ganske rigt og facetteret helhedsbillede frem, som nationale undersøgelser slet ikke kunne have givet. En forudsætning for det vellykkede resultat er også forfatterens beherskelse af det ganske omfangsrige skriftlige materiale og evne til at oplede relevant litteratur, både nordisk og international.

Bogen er disponeret i seks hovedafsnit. Efter en gennemgang af skandinavisk litteratur følger begrebsdefinitioner, der sætter høvisk kultur (af hof, jfr. dansk 'høflig') nogenlunde lig med ridderkultur, men som ikke prøver at trække nogen grænse til begrebet profan kultur. Første afsnit afsluttes med 'Teorier om den höviska kulturen', der også søger at tidsfæste fremkomsten af eksempelvis ridderslag ('dubbing'), heraldik og ridderlige idealer i deres forhold til kirken og kvinden. Overfor forskere, der som Georges Duby har betonet ridderkulturens udvikling til 10-1100-tallet, stiller forfatteren andre, der understreger de høviske idealers kontinuitet både tilbage til antikken og fremefter til i dag.

Andet afsnit tegner et samlet billede af 'En nordisk hov- og riddarkultur', først og fremmest på grundlag af krøniker, sagaer, høvisk litteratur, det norske kongespejl etc. Et kapitel om 'Borgen som bostad och som representativt centrum' bygger dog også på borgene selv og deres palatier. Tredje afsnit behandler 'Kyrkokonsten och det höviska idealet', dels i form af højmiddelalderlige rytterbilleder, dels i kapitler om den gotiske billedkunst, hvori den ridderlige kultur fremstår både som forbillede og modbillede. Fjerde afsnit behandler fyrstebilledet på segl, mønter, gravmonumenter og i maleriet, mens femte afsnit gælder 'Den profana konsten' i form af slotsindretningers maleri, skulptur og billedkakler samt i form af brugsgenstande som skåle, drikkekar, akvamaniler, smykker og elfenbensskæringer.

Endelig er bogens sjette afsnit 'Aspekter på den höviska kulturen' en sammenfatning, som bl.a. sætter de nordiske vidnesbyrd op imod de almene europæiske problemstillinger fra første afsnit. Som hovedresultat fremstår, at Norden havde en høvisk kultur, der nøje sluttede sig til den europæiske, dog med de begrænsninger, der lå i en mindre velstand, et barskere klima og øjensynligt deri, at vi savner vidnesbyrd om den sværmeriske kvindedyrkelse, som kendes fra de europæiske ridderromaner og troubadurlyrikken.

Naturligvis ægger adskilligt til diskussion. I begrebsdefinitionen og materialets afgrænsning udfolder forfatteren sig mere harmoniserende end kritisk analyserende. Den uafklarede afgrænsning mellem begreberne 'høvisk' og 'profan' giver vel ingen vanskeligheder, så længe der er tale om skriftlige vidnesbyrd, da disse jo alle gælder de højeste klassers såvel høviske som profane kultur. Når det